

Национални нафтни комитет Србије - Светског нафтног савета

БРОЈ 6

15. јануар 2012.

БИЛТЕН

Енергетске стратегије за југоисточну Европу

За Билтен говоре:

Зорана Михајловић, министарка енергетике, развоја и заштита животне средине,

Балканском енергетском унијом до веће стабилности снабдевања

Јанез Копач, директор Секретаријата Енергетске заједнице

Енергетска стратегија као позив за буђење

Анита Орбан, координатор у Стратегији ЕУ за Дунавски регион (ЕУСДР)

Одличан оквир за сарадњу

СТРУЧНИ ТЕКСТОВИ:

У складу са стратегијом Европске уније

Регионалне стратегије водећих нафтних компанија у Србији

Новости из Светског нафтног савета

Новости из чланица Националног нафтног комитета Србије

Чланице ННКС

САДРЖАЈ:

3 **Порука читаоцима**

4 **Интервју:**

Зорана Михајловић: Балканском енергетском унијом до веће стабилности снабдевања

6 **Јанез Копач:**

Енергетска стратегија као позив за буђење

8 **Анита Орбан:**

Одличан оквир за сарадњу

14 **Стручни текстови:**

- У складу са стратегијом Европске уније
- МОЛ, ОМV, Лукоил, НИС : Регион као свет у малом

24 **Вести из Светског нафтног света**

26 **Вести Националног нафтног комитета Србије**

27 **Чланице ННКС**

- Привредна комора Србије
- НИС а.д.
- ЈП Србијагас

Поштовани читаоци,

Србија ове године председава Енергетском заједницом југоисточне Европе, што нам је био један од повода да овај број наше публикације посветимо теми регионалних енергетских стратегија.

Актуелној, јер је регион тек институционализовао, преко Енергетске заједнице и стратегије ЕУ за Дунавски регион правне оквире преко којих може тражити заједничка решења за проблеме које његове земље деле, као увозници енергената ...

... Али и предности које им пружа јединствен географски положај на магистралним путевима снабдевања Европе руским, каспијским, северноафричким и блискоисточним гасом и нафтом...

Као што за Билтен каже министарка енергије, развоја и заштита животне средине Србије, Зорана Михајловић, регионална енергетска стратегија није још завршена, али је ово област где је вероватно достигнута најјача свест о потреби јединства, што ће се свакако преламати и одражавати и у снажењу политичке стабилности читавог подручја.

Самим тим, овај Билтен не даје одоворе који се тек траже, али пружа својим читаоцима јединствени пресек и досије циљева којима теже, захтева које постављају својим чланицама и предности које им доносе стратегије Енергетсеа заједница и Дунавског региона.

ИНТЕРВЈУ: Зорана Михајловић, министарка енергетике, развоја и заштите животне средине

Балканском енергетском унијом до веће стабилности снабдевања

Регионална енергетска стратегија Енергетске заједнице је веома значајна са становишта енергетске безбедности целог региона југоисточне Европе (ЈИЕ), али и Европе. Земље ЈИЕ могу постати уско грло протока енергије и енергената ако се о њиховом енергетском развоју не буде довољно размишљало, односно стратешки планирало. Додатно ове земље су у дефициту са енергијом, посебно електричном од 2001. године, што је кочица и њиховог развоја – рекла је Зорана Михајловић, министарка енергетике, развоја и заштите животне средине.

острво и не сме тако ни да се понаша. Регионалним повезивањем чине се и одређене уштеде у потребним резервама система. Мислим да је неопходно размишљати у будућности о интензивнијој сарадњи балканских земаља кроз одређени вид уније у енергетици и економији.

БЕЧ - Секретаријат Енергетске заједнице поставио је на свом порталу Календар догађаја ЕЗ за 2013. годину, у којој функционисањем овог тела председава Србија. Осим редовних институционалних састанака Министарског савета, Сталних радних група (PHLG), Регулаторног одбора (ECRB) и Форума, планиране радионице првенствено ће бити усмерене ка спровођењу трећег енергетског пакета и безбедности снабдевања. Поред тога у 2013. години ЕЗ ће се бавити доношењем листе својих Приоритетних пројеката, као и формулисањем Социјалне стратегије. Наредни, 11. Министарски савет одржаће се 13. октобра у Београду, док ће Србија бити домаћин и 6. Социјалног форума крајем априла и 5. Нафтног форума од 10. до 11. октобра. Засад, календар Енергетске заједнице за 2013. обухвата 37 догађаја.

БИЛТЕН ННКС: Шта ће бити приоритети Србије током председавања ЕЗ?

ЗОРАНА МИХАЈЛОВИЋ: Србија у 2013. години председава Енергетском заједницом земаља југоисточне Европе, што јој даје могућност да одређене теме стави у фокус. Приоритети на којима ће Србија insistирати у току председавања су представљени на Министарском савету одржаном у Будви 2012. године, а тичу се енергетске безбедности региона, завршетка регионалне енергетске стратегије, као и социјалне компоненте енергетике.

У складу са тим, у Србији ће бити у априлу одржан Социјални форум представника земаља чланица

Енергетске заједнице, јер као што постоје друга права, постоји и енергетско право о минималној количини потребне енергије. С тим у вези Србија је припремила своје социјалне карте за енергетски угроженог купца и ушла у групу земаља које воде рачуна о социјалном аспекту, али и у групу земаља које могу да раде интензивније на либерализацији тржишта, сада када имају социјалне карте.

БИЛТЕН ННКС: Како видите положај Србије у енергетици ЈИЕ?

ЗОРАНА МИХАЈЛОВИЋ: Србија је енергетски сиромашна земља. Међутим, Србија има одличан геостратешки положај који представља њену предност. И мислим да је основни задатак нас који се бавимо енергетском политиком да се тај положај максимално искористи како би Србија била енергетски безбедна и као таква не само део Енергетске заједнице, већ сасвим сигурно лидер у региону. Србија може и требало би да буде регионални лидер, како у производњи електричне енергије, тако

и у преносу. Сама чињеница да се граничи са осам држава говори у прилог овоме, због чега је Србија иницијатор стварања регионалне берзе електричне енергије.

БИЛТЕН ННКС: Чека нас пуно изазова?

ЗОРАНА МИХАЈЛОВИЋ: Да, од подизања енергетске ефикасности, што може учинити Србију енергетски самодовољном, до покретања изградње великих инфраструктурних објеката који ће напајати електричном енергијом цео регион, као што је на пример изградња реверзибилне Хидроелектране Ђердап 3. Додатно поред Јужног тока, изградња гасне интерконеције са Бугарском, донеће Србији различите испоручиоце гаса, слично као што имамо различите путне правце.

Не може се искључити и питање косметске енергетике, које је за Србију, али рекла бих и за регион, веома значајно. Према резервама угља, Космет се налази на другом месту у Европи.

Проф др. Зорана З. Михајловић (42) је јула 2012. године именована за Министра енергетике, развоја и заштите животне средине Владе Републике Србије. Дипломирала (1993), магистрала (1998) и докторирала (2001) на Универзитету у Београду – Економском факултету. Звање научног сарадника стекла је 2006. године, на Економском факултету у Београду, звање доцента на Мегатренд Универзитету 2008. године, а звање ванредног професора октобра 2011. године. Радила је, поред осталог, на руководећим местима у ЈП „Електропривреда Србије“, а од 2004. до 2006. године је ангажована у Влади Србије, као саветник потпредседника Владе за енергетику и политику заштите животне средине. До 2010. године обављала је послове саветника за енергетику тадашњег председника Владе Републике Српске, Милорада Додика. Била је члан Управног одбора ЈП ЕПС (2004-2007), као и главни и одговорни уредник месечника „ЕУ Маркет“ (2007-2008), а од 2008. године је запослена на Мегатренд Универзитету, где је октобра 2011. године именована за проректора за науку. Аутор је и коаутор четири књиге из области енергетике и одрживог развоја, учесник у многим националним и међународним пројектима и конференцијама и до данас је написала и објавила преко двестотине радова о проблемима и могућностима српског енергетског сектора, у компарацији са регионом и земљама ЕУ, а у циљу достизања одрживог развоја. Оснивач је НВО Женска влада, члан НВО Европски покрет у Србији, и организације East West Bridge, као и члан редакцијског одбора часописа „Еко Србија“. Члан је Српске напредне странке од 2009. године и председник је Савета странке за енергетику и рударство. До октобра 2012. године била је члан Председништва, када је на Скупштини Странке, изабрана за потпредседника СНС. До формирања владе била је народни посланик у Парламенту Србије.

ИНТЕРВЈУ: Јанез Копач, директор Секретаријата Енергетске заједнице

Енергетска стратегија као позив за буђење

Министарски савет Енергетске заједнице је усвојио Стратегију октобра (2012.) и сада смо у другој фази где је специјални тим добио задатак да препозна и рангира пројекте од значаја за Енергетску заједницу. Позивамо промотере пројеката у области електричне енергије, природног гаса и нафте да их пријаве како би било процењено да ли су од интереса за ЕЗ. Услов је да је пројекат лоциран на територији једне и да ће утицати на најмање две чланице или на једну чланицу и чланицу Европске уније. Предлози се примају до 30. децембра 2012. године - каже Јанез Копач, нови директор Секретаријата Енергетске заједнице југоисточне Европе.

БИЛТЕН ННКС: Који ће бити критеријуми за избор пројеката?

ЈАНЕЗ КОПАЧ: Упоредо је Секретаријат ЕЗ расписао тендер за саветника који ће помоћи специјалном тиму. Саветник би требало да предложи критеријуме за рангирање пројеката од интереса за ЕЗ. Могуће је да ће промотери пројеката морати да доставе додатне информације, и то вероватно у фебруару 2013. После тога ће уследити јавна расправа о предлозима. Кључно је да буду остварени пројекти са највећим утицајем и најмањим трошковима, које подржава више од једне чланице.

БИЛТЕН ННКС: Зашто је недавно усвојена енергетска стратегија ЕЗ важна?

ЈАНЕЗ КОПАЧ: Два су главна разлога. Прво, то су принципи на којима је заснована Енергетска заједница. Циљ Уговора је да ојача сарадњу између чланица тако да се направи заједнички законодавни оквир за енергетска тржишта и олакша прекогранична трговина. Уговор садржи

и неколико регионалних мера да би се постигла сигурност снабдевања, предвиђене су заштитне мере и заједничка помоћ у случају изненадних криза. Најкраће, регионална сарадња је суштина Уговора. Тржишта западног Балкана су мала и подељена, једна чланица не може да привуче улагаче. Регионални приступ и заједнички прописи повећавају шансе.

Друго, стратегија покушава да одговори на изазове са којима се суочавају или ће се веома брзо суочити чланице. На пример, што хитније се мора смањити емисија угљеника. У исто време, све већа количина енергије коју користимо захтева нова технолошка решења, модернизацију енергетског сектора и више дијалога са суседима. Потребни су нам нови тржишни механизми да одговоримо новим изворима енергије. Сложена и скупа транзиција ће се одвијати у време економске кризе када се тешко долази до јавног и приватног капитала.

Стратегија не покушава да одлучивање пребаци са националног на регионални ниво, већ да регионалне перспективе и синергије буду саставни део одлучивања. Стратегија би требало да донесе добро за све. Идеално, требало би да имамо бољу искоришћеност инвестиционих могућности.

БИЛТЕН ННКС: У закључцима Енергетске стратегије се наводи да ће се ЕЗ суочити са све већим мањком у снабдевању ако се наставе досадашњи трендови, пре свега, код електричне енергије, што ће утицати на способност чланица да остваре оптималан економски раст. Како се ово може избећи?

ЈАНЕЗ КОПАЧ: Енергетска стратегија барата са три сценарија тражње. Ваше питање се односи на сценарио текуће тражње и ако се оствари мислимо да се не могу подмирити потребе за електричном енергијом. Незадовољена тражња се креће од десет

одсто до 2020. године, али и 30 одсто до 2030. Волели бисмо да се стратегија доживи као позив за буђење. Ово није прва публикација која указује на могући јаз између производње и потрошње.

На основу различитих прогноза потражње можемо проценити потребна улагања. Ако регион хоће да буде на путу одрживог развоја, потребно је не само да улаже, већ и да промени политику. Сценарио "Ниже емисије-Одржив раст" предвиђа већу енергетску ефикасност и због тога смањену потрошњу енергије, наравно и значајно ниже емисије угљен-диоксида. Али, да би се постигао такав заокрет политике ка зеленој енергији овај сценарио захтева највећа улагања.

Сценарији, такође, истичу значај регионалне сарадње. Можда је најбољи пример утицај који је имао "Гасни прстен". То је концепт који је развила Светска банка и усмерен је ка гасификацији западног Балкана. Његова корист може бити постигнута само ако чланице раде заједно, што је оно што ће подржати регионална енергетска стратегија и оквир за подстицање улагања.

БИЛТЕН ННКС: Ценовна либерализације је sine qua non улагања. Србија је једна од чланица ЕЗ која има овај проблем. Како га решити?

ЈАНЕЗ КОПАЧ: Баш то је оно што је Секретаријат истакао у последњем Годишњем извештају. Овај проблем је примећен као кључни изазов још у Атинском меморандуму 2003. године. Сваки даљи напредак у отварању тржишта и енергетској ефикасности зависи од реформе цена. Без цена које покривају трошкове угрожена је виталност енергетских система чланица и снабдевање. У пролеће 2012. године Секретаријат је припремио студију "Регулисана цена у Енергетској заједници - Стање и препоруке за реформу", која је после тога била на јавној расправи. Секретаријат је затим припремио Нацрт препорука за реформу за регулаторе цена електричне енергије. О препорукама се расправља у оквиру ЕЗ.

У случају Србије основне ставке *acquis* за електричну енергију су унете у примарне прописе у 2011. Међутим, примена касни у односу на оно што је предвидео Уговор. Како би надокнадили изгубљено време институције у Србији задужене за подзаконске акте, пре свега, ресорно Министарство, али и Агенција за енергетику Србије (АЕРС) и систем оператор морају као приоритет поставити њихово усвајање. Као што смо навели у Извештају, АЕРС би морао да стриктно надгледа како систем оператори и други кључни играчи испуњавају своје обавезе из Закона о енергетици.

БИОГРАФИЈА

Јанез Копач је рођен 28. Јула 1961. Године у Љубљани.

КАРИЈЕРА

Децембар 2012 - Директор Секретаријата Енергетске заједнице
Децембар 2008 - фебруар 2012. Директор Директората за енергетику, Словенија
Децембар 2005 - новембар 2008. Прокуратор, Ен плус, Словенија
Децембар 2000 - децембар 2004. Министар екологије, просторног планирања и енергије, Словенија
Април 1990 - децембар 2000. члан Парламента, председник Одбора за буџет, Државни збор Словеније, Словенија
Април 1992 - мај 1992. Министар финансија, Словенија
Јун 1988 - април 1990. Члан председништва Организације младих, Словенија

ОБРАЗОВАЊЕ

1986 - 1996. мастер економских наука, Економски факултет, Љубљански универзитет; специјализација: економија међународних односа
1981 - 1986. бачелор, Економски факултет, Љубљански универзитет

INTERVIEW: Janez Kopac, Director of the Energy Community Secretariat

Adopted Strategy as a wakeup call

The Energy Community Ministerial Council endorsed the Strategy in October 2012. We have now moved to the second phase, where the special Energy Strategy Task Force has been tasked to identify and rank the Projects of Energy Community Interest (PECI). We are inviting project promoters in the area of electricity, gas or oil to submit candidate projects to be assessed as PECIs. The key conditions are that the project is located in at least one Contracting Party, and, that it will impact at least two Contracting Parties, or a Contracting Party and an EU Member State. The project promoters can submit their proposals until 30 December 2012. - says Janez Kopac, Director of the Energy Community Secretariat.

NPCS BULLETIN: What will be criteria for identifying Projects of the Energy Community Interest (PECIs)?

JANEZ KOPAC: The Secretariat has tendered a consultant to assist the work of the Task Force. The consultant is expected to propose a methodology for ranking the PECI projects. It might be that we need to request the project promoters to submit additional information. This is planned to take place around February 2013. Afterwards we will have a public consultation on the list of submitted projects. It is essential that those projects, which have the biggest possible impact with the least investment costs, and which are jointly backed by more than one Party, are materialized.

NPCS BULLETIN: Why is recently adopted Energy strategy of the energy community so important?

JANEZ KOPAC: I would say the reasons are twofold. Firstly, I would like to recall the principles of the Treaty establishing the EC. The Treaty aims at organizing the relations between the Parties, in a manner that would create a common legal and regulatory framework for the energy markets and promote thereby trading energy across the borders. We not only try to promote cross border trade, but Treaty is equipped with several regional measures for tackling security of supply. It lays down

safeguard measures and mutual assistance in the event of sudden crises. In short, regional cooperation stands at the very core of the Treaty. Western Balkan markets are very small and fragmented. One Party alone is often too small to attract international investors. If we have a regional approach backed up by a harmonized legal framework, the chances are substantially better.

Secondly, the Strategy tries to respond to the challenges that the Parties are facing or will face in the very near future. For instance, there is a pressing need to reduce our carbon footprint. At the same time, the increasing level of energy that we use requires new technological solutions, the modernization of the energy sector and more dialogue with neighbors. We need new market mechanisms to accommodate new energy sources. This complex and costly transition will have to take place in time of an economic crisis when the available public and private capital is limited and difficult to obtain.

The Strategy does not try to shift decision making from national to regional level. Yet, what we try to achieve is a situation where regional perspectives and synergies are an integral part of the decision making process. Thanks to the synergies, several Contracting Parties can benefit at minimum costs.

NPCS BULLETIN: In Conclusions and recommendations of "Energy strategy of the Energy community" is said that if past trends continue into the future, the EC will face serious and growing shortfalls in supply, especially in electricity, and these shortfalls will adversely impact the ability of the Parties to achieve optimal economic growth. How EC can avoid this scenario?

JANEZ KOPAC: The Energy Community Strategy draws out three demand scenarios. You are referring to the current trends scenario. With this scenario, we assume that that the demand for electricity cannot be met in full. Depending on the assumptions, unmet need for electricity ranges from about 10% in 2020 growing to potentially a much higher level in 2030 (perhaps as much as 30%). We would like to see the Strategy as a wakeup call. This is not the first publication that's point-

ing out to the possible gap between demand and supply. The World Bank had similar conclusions.

Based on the demand scenarios, we can estimate the differing investment needs. If the region wants to progress on a sustainable development path, it not only needs to invest but it has to change its policy. The Low Emissions/Sustainable Growth - scenario presumes higher energy efficiency and therefore reduced total energy consumption. This scenario brings a significant reduction in total CO2 emissions. Yet, in order to achieve such a green energy policy shift, the required total investments would be the highest under this scenario.

The scenarios also demonstrate the importance of regional co-operation. Perhaps the best example is the significant impact seen by the introduction of the Gas Ring. The Gas Ring is a concept developed by the World Bank and it aims at gasification of Western Balkan. The benefits of the Gas Ring to the region can only be achieved through multiple Contracting Parties working in concert, something a regional energy strategy and framework for supporting projects of regional importance would support.

NPCS BULLETIN: Price liberalization is named as the sine qua non for investments. Serbia is one of the EC countries that has this problem. How Serbia (and other Contracting Parties) can solve this problem?

JANEZ KOPAC: Indeed this is what the Secretariat concluded in its latest Annual Implementation Report. Any further progress on market opening and energy efficiency depends on price reform. Without cost-reflective prices, the viability of the Parties' energy systems, and eventually security of supply, is at risk. In spring 2012, the Secretariat prepared a paper on Regulated Energy Prices in the Energy Community - State of Play and Recommendations for Reform. Afterwards the paper was submitted for public consultation. Building on the findings of the Report, the Secretariat prepared a draft recommendation on reforms related to end-users' electricity price regulation. The recommendation is presently discussed within the institutional setting of the Energy Community.

In case of Serbia, the key provisions of the electricity acquis were transposed into primary legislation in 2011. Nevertheless, effective implementation is still behind the time schedules of the Treaty. The institutions in Serbia in charge of the respective secondary legislation, primarily the competent Ministry, but also AERS and system operators need to set highest priority on finalization of all secondary legislation prescribed by the new Energy Law to make up for the lapsed time. As we state in our report "AERS should also strictly monitor that licensed undertakings, including network operators and other key players fulfill their tasks and prepare and submit rules and regulations for approval as requested by the Law."

BIOGRAPHY

Janez Kopa is born in Ljubljana on 28th July 1961.

CAREER HIGHLIGHTS

Dec 2012 - present Director of the Energy Community Secretariat, Vienna, Austria
Dec 2008 - Feb 2012. Director General, Directorate for Energy, Ministry of Economy, Slovenia
Dec 2005 - Nov 2008. Procurator, En plus, Slovenia
Dec 2000 - Dec 2004. Minister of Environment, Spatial Planning and Energy, Slovenia
Apr 1990 - Dec 2000. Member of Parliament, Chairman of Budget Committee, Slovenia
Apr 1992 - May 1992. Minister of Finance, Slovenia
Jun 1988 - Apr 1990. Member of the presidency of state youth organisation, Slovenia

EDUCATIONAL BACKGROUND

1986 - 1996. Master of Economic Science, Faculty of Economics, University of Ljubljana, specialisation: economics of international relations
1981 - 1986. Bachelor of Science, Faculty of Economics, University of Ljubljana, specialisation: economic science

ИНТЕРВЈУ: Анита Орбан, координатор приоритетне области “Одржива енергија” у Стратегији Европске Уније за Дунавски регион (ЕУСДР)

Одличан оквир за сарадњу

У оквиру приоритетне области “Одржива енергија” Стратегије Европске уније за Дунавски регион (ЕУСДР) једна од главних активности у 2013. години биће испитивање регионалне производње обновљиве енергије, њен утицај на технички систем, као и могућности увођења паметних мрежа и решења у Дунавски регион - каже Анита Орбан, координатор приоритетне области “Одржива енергија” у ЕУСДР и амбасадор у Министарству спољних послова Мађарске.

и општинском нивоу и модернизација мрежа како би могле да прихвате и транспортују обновљиву енергију.

АНИТАОРБАН: Стварање унутрашњег енергетског тржишта мора да крене напред како у области инфраструктуре, тако и у смислу превазилажења неинфраструктурних баријера прекограничне трговине. Велики напредак је направљен у последњих неколико година у Европској Унији, на националном и регионалном нивоу. Навешћу неколико примера: више недостајућих интерконекција је направљено, транспортни правци су постали двосмерни, основана је Агенција за сарадњу енергетских регулатора (ACER - Agency for the Cooperation of energy Regulators). Међутим, остало је још пуно посла док не будемо могли да кажемо да имамо заједничко енергетско тржиште у Европи.

Потрошња електричне енергије у Дунавском региону ће вероватно наставити да расте, а у исто време, енергију користимо веома неефикасно. Да бисмо били конкурентни морамо значајно да повећамо енергетску ефикасност, а паметне мреже могу бити једно од решења.

БИЛТЕН ННКС: Многи кажу да ЕУСДР пружа одличан оквир за сарадњу у енергетском сектору. Можете ли то објаснити?

АНИТА ОРБАН: Дунавска стратегија пружа одличну прилику за земље заинтересоване да сарађују по различитим основама. Прво, то је начин за координисање регионалних енергетских политика како би искористили могућност заједничког енергетског тржишта. Друго, приоритетна област Одржива енергија жели да помогне у спајању енергетских тржишта земаља које нису чланице ЕУ, али по стандардима ЕУ. Треће, Дунавска стратегија може да уведе и развија најмодерније технологије за наше будуће модерне енергетске системе који ће моћи да искористе значајне количине обновљиве енергије и да повећа енергетску ефикасност. Све ово захтева међународну, прекограничну сарадњу. Стратегија све то може да артикулише.

БИЛТЕН ННКС: Како се ЕУСДР бави енергетском безбедношћу?

АНИТА ОРБАН: Један од главних задатака енергетске приоритетне области је да олакша остваривања пројеката енергетске инфраструктуре. Развили смо “Модел тржишта гаса Дунавског региона” у 2012. години помоћу кога може да се израчуна

Анита Орбан је амбасадор за енергетску безбедност Министарства спољних послова Мађарске. Пре тога је била директор Енергетског института, тин тенка (независни истраживачки центар) за сарадњу у енергетском сектору централне Европе. Аутор је књиге “Моћ, енергија и нови руски империјализам” издате 2008. Између 2005. и 2008. је била потпредседник будипештанског Центра за демократску транзицију. Током 2004. и 2005. је радила као уредник рубрике свет мађарског недељника “Хети Валаш”, где је шест година писала и колумну о међународним темама.

Докторирала је 2007. године на Флечер школи за право и дипломатију у Бостону. Има мастер дипломе из права и дипломатије са ове Школе и из историје са Тафтс универзитета. Има и бачелор диплому из економије са Економског факултета Универзитета у Будимпешти.

ИНТЕРВЈУ: **Anita Orban**, Coordinator of priority area “Sustainable Energy” of the European Union strategy for Danube region (EUSDR)

Excellent platform for cooperation

Within the priority area “Sustainable Energy” of the European Union strategy for Danube region (EUSDR) main activities in 2013. Will be investigating the regional renewable energy production and its impact on the network and the potential of introducing smart grids and smart solutions in the Danube region – says Anita Orban, coordinator of priority area “Sustainable Energy” of the European Union strategy for Danube region (EUSDR).

order to integrate the renewable energy?

Anita Orban: The internal energy market integration needs to go forward both on the infrastructural level as well as in the sense of overcoming the non-infrastructural barriers of crossborder trade. There has been a lot of progress made in the last few years at EU, national and regional level, as well. To name a few examples: some missing interconnectors were built, reverse flows are put in place, ACER was created. However, there is still a lot of work which needs to be done before we will be able to say that we have an integrated energy market in Europe.

The Danube region’s electricity consumption will likely grow in the future. At the same time we use energy pretty inefficiently. To be competitive, we need to enhance our energy efficiency significantly. Smart grids can be one of the solutions.

NPCS BULLETIN: Many say that EUSDR framework provides an excellent platform for cooperation in energy sector. Can You explain that?

Anita Orban: The Danube Strategy provides an excellent opportunity for countries involved to cooperate in different issues. First, it is a tool for coordinating regional energy policies to exploit the potential of an

NPCS BULLETIN: What are key notes of EUSDR in energy sector?

Anita Orban: The EUSDR is a macroregional strategy for 14 countries of the Danube region. The Strategy has 11 priority areas which are the focus of its activities. One of the priority areas of the Strategy is the “Sustainable Energy” area. The work of this area is coordinated by Hungary and the Czech Republic. The energy priority area concentrates its work around three pillars: energy infrastructure, energy markets as well as renewable energy and energy efficiency.

NPCS BULLETIN: Can You tell us about three major challenges: the internal energy market integration, the deployment of smart grids at European, regional and municipal level and modernization of the networks in

integrated energy market. Second, the energy priority area aims at assisting in the integration of the energy markets of the non-EU countries to the EU standards. Third, the Danube Strategy has the potential to launch and enhance cutting edge technology developments for our future modern energy systems which will be able to integrate significant amount of renewable energy and improve energy efficiency. All these issues necessitate international, cross-border cooperation. The Strategy is a sound platform for this.

NPCS BULLETIN: How EUSDR deals with energy security?

Anita Orban: One of the pillars of the energy priority area is to enhance the development of energy infrastructure projects. We developed our Danube Region Gas Market Model in 2012 which is able to quantify the regional impact of the proposed gas infrastructure projects (from the point of view of supply security and price impact, as well). The Model was widely introduced and is unique in the sense of offering a regional approach when it comes to key missing gas infrastructure projects. The energy priority area’s other main objective is market integration which when achieved, enhances energy security, as well.

Dr. Anita Orban is the Ambassador-at-Large for Energy Security of the Ministry of Foreign Affairs of Hungary. Previously she was the Director of Constellation Energy Institute, a think tank facilitating cooperation in the Central Eastern European energy sector. She is the author of the book Power, Energy and the New Russian Imperialism (CT: Praeger, 2008). Between 2005 and 2008 she served as the Executive Vice President of the Budapest-based International Centre for Democratic Transition (ICDT). In 2004-05 she was editor of the ‘World’ section of the Hungarian political weekly *Heti Valasz* where she also ran a monthly op-ed column on international issues for six years.

She earned her PhD degree from the Fletcher School of Law and Diplomacy in Boston in 2007. She holds a Master Degree in Law and Diplomacy from the Fletcher School and a Master in History from Tufts University. She earned her Bachelor degree in economics from the University of Economic Sciences in Budapest in 1997.

СТРУЧНИ ТЕКСТОВИ

У складу са стратегијом Европске уније

Пише: Александар Недучин

Енергетска Заједница, као „први заједнички институционални пројект покренут од стране земаља југоисточне Европе, нечланица ЕУ”, сходно изазовима са којима се енергетски сектор генерално данас суочава (потреба за смањењем емисије угљен-диоксида и других штетних гасова, праћена истовремено повећаном потражњом енергије, тражи нова технолошка решења, осавремењавање сектора и више дијалога са суседима), као и циљевима којима је посвећена – економски развој, сигурност у снабдевању енергијом и социјална стабилност региона кроз инвестирање, донела је октобра 2012. године своју прву Стратегију развоја енергетике. Овај програмски документ се руководи принципима Стратегије „Енергија 2020.“ Европске уније, где се утврђују приоритети у наредним годинама и дефинишу активности на реализацији тржишта енергије са конкурентним ценама, сигурног снабдевања, уштеде енергије, коришћења извора енергије који мање загађују околину.

Прелазак на енергетски ефикасну привреду, привреду која би користила мање фосилне енергије и испуштала мање угљен-диоксида и осталих штетних гасова у атмосферу (low-carbon economy) сигурно да захтева значајна инвестициона улагања у производњу енергије, њен транспорт и складиштење. Због ограничених могућности приватних и јавних извора финансирања, пројекти регионалног значаја се морају базирати на реалним критеријумима, те се стога и намеће потреба за координираним деловањем земаља чланица Енергетске заједнице (ЕЗ).

Стратегија је донета у време опште економске кризе чије се импликације још не сагледавају у потпуности, и краја Кјото „ере“ са високим степеном неизвесности даљег кретања цене угљеника у будућности.

Активности наведене у Стратегији, које је потребно предузети у правцу испуњења њених циљева су:

- **стварање конкурентног, интегрисаног тржишта енергије,**

обухвата стварање Пан-Европског енергетског тржишта и то у првом реду природног гаса и електричне енергије, уклањањем баријера између земаља чланица ЕУ и земаља чланица Енергетске заједнице; отварање једне или више берзи за трговину енергијом; усвајање одређених регулаторних правила

- **привлачење инвестиција у енергетски сектор,**

подразумева стварање услова да се улагања (изградња нових капацитета и у домену производње и у домену мрежне инфраструктуре) сматрају атрактивним, јер постојећи ниво цена то не обезбеђује; увођење хармонизованог режима лиценцирања у складу са ЕУ режимом лиценцирања/регистрације предвиђеним од јануара 2015. године

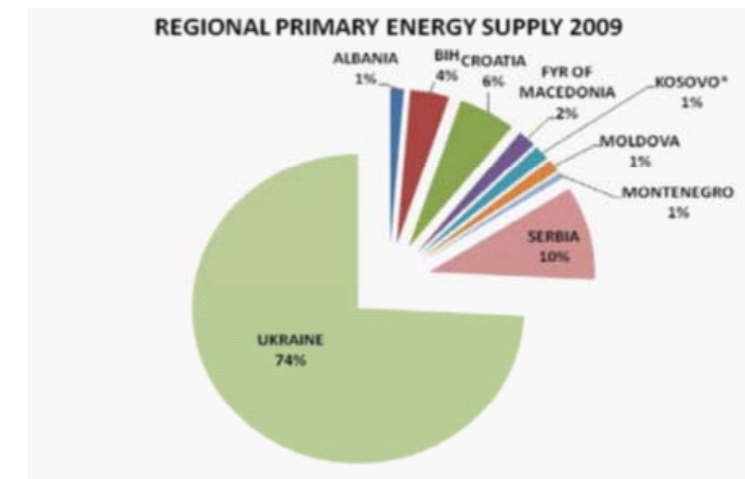
- **стварање услова за сигурно и одрживо снабдевање енергијом,**

сем обезбеђења потреба потрошача, обухвата и диверзификацију снабдевања гасом где год је то изводљиво; повећање ефикасности у коришћењу енергије за 9% до 2018. год., што се дефинише и потом прати кроз националне акционе планове; повећање удела обновљивих извора енергије у укупној потрошњи енергије, за који такође свака земља чланица доноси национални акциони план.

Генерално узевши, циљеви ЕЗ су стварање стабилног регулаторног и тржишног оквира у коме је обезбеђена доступност енергији на одржив, сигуран и безбедан начин.

Преглед стања у енергетском сектору Енергетске заједнице

И поред знатних разлика у привредном и енергетском миљеу земаља чланица Енергетске Заједнице, многе сличности ипак постоје. Мала и фрагментирана тржишта енергије почивају на фосилним горивима која се увозе са Истока. Осим угља, нема значајнијих резерви фосилних горива. Уз то, енергетско тржиште Украјине је веће од збира тржишта свих осталих.

Слика бр. 1. Расподела примарне енергије у земљама ЕЗ у 2009. год.

Украјина је највећи произвођач гаса (21,2 Всм у 2009.), следи Хрватска са 2,71 Всм. Најразвијеније тржиште гаса је у Хрватској, Србији и Украјини, тржишта БиХ, Македоније и Молдавије су мала, док Албанија и Црна Гора ни немају приступ гасу. Сирова нафта се производи у ограниченим количинама у Албанији, БиХ, Хрватској, Србији и Украјини. У наредним табелама је приказан биланс сирове нафте у референтној години (2009.) и 2020. као пројектованој, као и потрошња деривата у земљама чланицама ЕЗ.

Табела бр. 1. Снабдевање сировом нафтом и дериватима нафте (ktoe)

земља/година	домаћа производња		увоз		извоз		транзит	
	2009.	2020.	2009.	2020.	2009.	2020.	2009.	2020.
Албанија	610	702	1.087	1.506	403	450	-	-
Б и Х (**)	590	1.480	2.120	1.730	750	1.640	-	-
Хрватска	833	694	5.329	5.916	1.920	1.1991	-	-
Македонија	-	-	1.381	-	366	-	-	-
Косово (*)	-	37	489	663	-	-	-	-
Молдавија (**)	40	219	612	407	-	22	-	-
Црна Гора	-	-	348	643	3	-	-	-
Србија (***)	690	-	3.540	-	350	-	-	-
Украјина	13.715	16.600	12.204	16.600	2.617	3.200	21	70
укупно:	16.478		27.110		6.409			

(**) За БиХ и Молдавију је дата перспекција за 2021. год. а не за 2020. год., као за остале земље региона

(***) Србија припрема нову Стратегију развоја енергетике до 2025. год.

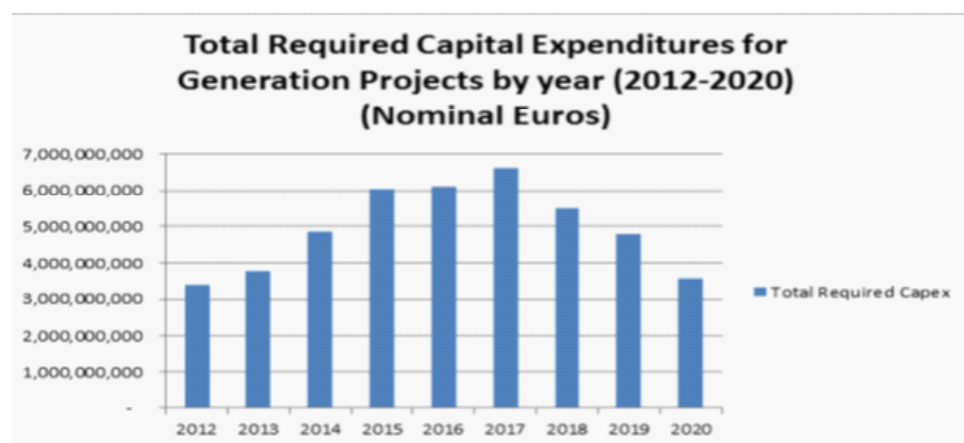
Табела бр. 2. Потрошња сирове нафте и деривата нафте (ктое)

земља/година	производња струје		индустрија		транспорт		остало		у к у п н о	
	2009.	2020.	2009.	2020.	2009.	2020.	2009.	2020.	2009.	2020.
Албанија			150	166	754	1.137	226	370	1.131	1.673
Б и Х	30	30	110	80	1.320	1.420	190	100	1.650	1.640
Хрватска	510	1.059	386	319	2.111	3.622	839	1.579	3.845	6.579
Македонија	61	95	149	214	419	659	266	261	905	1.229
Косово (*)	-	-	100	133	342	455	84	112	526	699
Молдавија	31	19	-	-	-	-	-	-	569	567
Црна Гора	-	-	69	211	277	385	52	48	398	643
Србија	520	-	780	-	2.210	-	190	-	3.704	-
Украјина	-	-	-	-	-	-	-	-	23.166	28.900
у к у п н о:									35.893	41.930

Угаљ представља значајан удео у енергетском пулу, поготово у Србији (52%), затим Македонији (50%), Црној Гори (48%), БиХ (33%) и Украјини (31%). Хидропотенцијал је најчешће коришћен вид обновљивих извора енергије. Они су заступљени у највећем проценту у укупној производњи енергије у Црној Гори (удео 52%), затим Албанији (43%), Хрватској (39%), Србији (29%), БиХ (24%) и Македонији (12%).

У производњи електричне енергије, на нивоу ЕЗ, доминирају угаљ и лигнит са 41%, затим нуклеарна енергија са 31%, хидро-енергија са 18%, природни гас са 7% и нафта са 2%.

У наредних осам година су неопходна улагања на нивоу од око 44,6 милијарди евра у развој енергетске инфраструктуре региона који покрива Енергетска заједница, са циљем да се постојећи ресурси диверзификују, да се замени застарела опрема и одговори повећаној потражњи за енергијом. Руководећи се, при томе, да је подржавање и одржавање равнотеже понуде и потражње у енергетском сектору предуслов укупног привредног развоја, и не занемарујући обавезу преласка на привреду са што нижом емисијом угљендиоксида. Инвестиционе одлуке и направљени избори у овом домену ће имати дугорочан утицај и резултоваће значајним структурним променама у снабдевању енергијом.

Стратегија развоја енергетике ЕЗ не укључује листу приоритетних пројеката, али изложеном методологијом и критеријумима за њихову идентификацију и рангирање, омогућава њену израду од стране земаља чланица. Наиме, цени се допринос остварењу циљева регионалне енергетске стратегије у смислу пријаве пројеката од стране бар две земље чланице ЕЗ или једне земље ЕЗ и једне из ЕУ, допринос интеграцији регионалног енергетског тржишта, сигурности снабдевања и одрживом развоју, „зрелост“ предложеног пројекта, као и његова комерцијална компонента. Наводе се следеће категорије пројеката као потенцијално интересантне за листу приоритета у сектору нафте:

- побољшање рада рафинерија у циљу производње квалитетнијих горива
- складишни капацитети за обавезне резерве
- нафтоводи

и гаса (остало су производња електричне енергије и пренос ЕЕ), и то:

(а) транспорт гаса

- нови гасоводи високог притиска, мерне и компресорске станице
- повећање капацитета постојећих гасовода
- опрема за безбедан и ефикасан рад гасног система

(б) складиштење гаса

- нова подземна складишта
- повећање капацитета постојећих складишта
- TNG и CNG терминали

Анализе су показале да постоји један одређен број баријера инвестирању (неке својствене и ЕУ а неке само чланицама ЕЗ). То су у првом реду неадекватна цена електричне енергије (не одговара стварним трошковима њене производње), дугачке процедуре издавања дозвола, мањак иновативних финансијских инструмената (изузев грантова), регулаторна политика која није у потпуности усаглашена са ЕУ, не постојање дугорочне „предвидивости“ откупне тарифе за обновљиве изворе, разлике у методологији одређивања цена у случајевима прекограничне алокације капацитета производње, и др.

Развој инфраструктуре нафтног сектора

Најважнији нафтовод у региону је бивши југословенски нафтовод (данас званично, међународно признат као „Adria pipeline“) који у дужини од 759 км повезује луку на острву Крк са Панчевом (од тога кроз Србију 155 км). Следећи води од Солуна до рафинерије Скопље у дужини од 240 км. Украјина има 4.700 км нафтовода, транзитни капацитет је 56 милиона тона годишње. Од регионалних нафтовода планираних за изградњу у будућности, то су Пан Европски нафтовод (Pan European Oil Pipeline – РЕОР), којим би се лака каспијска нафта транспортовала од Констанце на Црном Мору до Трста (1.320 км) и затим преко Транс Алпског нафтовода снабдевале рафинерије западне Европе, и нафтовод од Бургаса на Црном Мору до Валоне у Албанији, на Јадрану (Albanian Macedonian Bulgarian Oil pipeline – АМВО) у дужини од 870 км. Међутим, и поред низа година договарања, до инвестиционе одлуке ни за један од ових пројеката се још није дошло.

У Украјини је најважнији пројект изградња деонице Проди – Плоцк нафтовода у оквиру Евро-Азијског нафтног коридора (Euro-Asian Oil transportation Corridor – ЕАОТС), којим се каспијска нафта транспортује Одеса – Броди нафтоводом и јужним краком нафтовода „Дружба“ до украјинских рафинерија и транзита до тржишта Централне и Источне Европе.

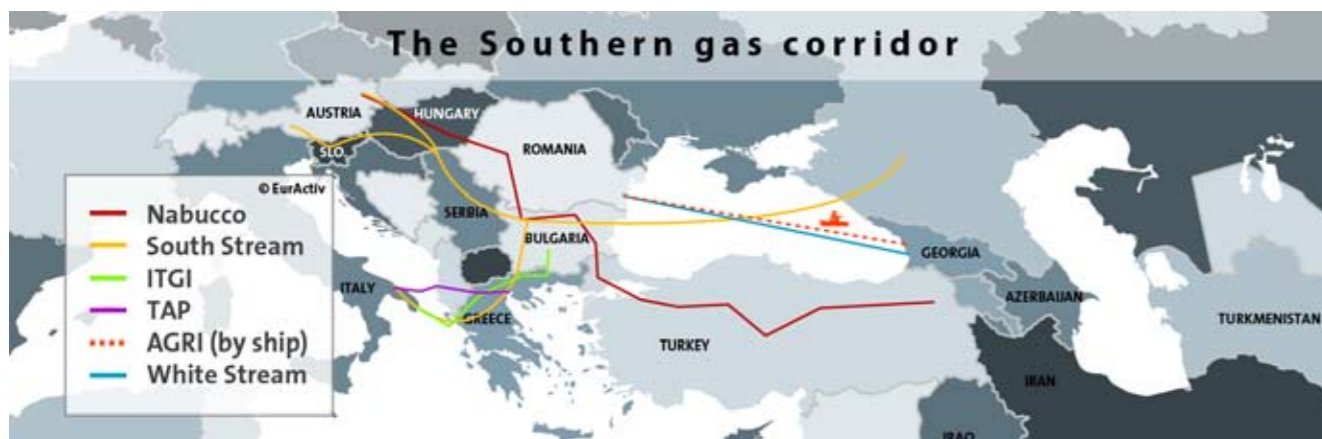
Развој инфраструктуре гасног сектора

Стратегија на Западном Балкану обухвата пројект изградње енергана на гас, базиран на будућем „гасном прстену“ (Албанија, БиХ, Хрватска, Косово*, Македонија, Црна Гора и Србија) којим би се регионално гасно тржиште југоисточне Европе интегрисало са суседним тржиштима ЕУ. Тиме се, наравно, поспешује и функционисање регионалног тржишта електричне енергије. Додатним користима гасификације земаља чланица се придружује обезбеђење гаса као чистог извора енергије и могућност његовог коришћења као алтернативног енергента.

Као једна од најзначајнијих деоница цевоводног „гасног прстена“ која се планира у наредном периоду је изградња Јонско – Јадранског гасовода (Ionian-Adriatic Pipeline), којим би се од албанске луке Феир, са Блиског истока и Каспијског региона допремао природни гас до Плоча у Хрватској. Србија је у Стратегији заступљена са пројектима међуграничног повезивања са Румунијом (гасовод Мокрин – Арад), са Македонијом (Прешево –), са Бих и Бугарском (преко Димитровграда), као и омогућавање њиховог реверзибилног тока.

Украјина поседује највећи систем транспорта гаса у Енергетској заједници, капацитета 290 милијарди кубних метара годишње, уз 13 подземних складишта капацитета 32 милијарде. Сматра се да ће његова модернизација (до 2020. год.) донети већу енергетску сигурност самој ЕЗ али и ЕУ, што потврђује подршка која је добијена од Светске банке и Евопске банке за обнову и развој.

У најмању руку би се примедбом на садржај Стратегије у овом њеном, „гасном“ делу, могло назвати не помињање ни једном речи пројекта изградње гасоводног правца „Јужни ток“, који апсолутно одговара свим њеним циљевима – од регионалне стабилности у смислу снабдевања до повезивања земаља ЕЗ и ЕУ. Ово тим пре, што је непосредна реализација пројекта ових дана отпочела.

Мада је акценат у овом приказу Стратегије стављен на нафту и гас, неколико речи и о развоју капацитета за производњу електричне енергије. До 2020. године је планирана изградња на Западном Балкану и Молдавији на нивоу од 13,23 GW (повећање од 64% у односу на 2009. годину, референтну за Стратегију), где Србија учествује са око 25% а остале земље са око 10% (изузетак је Молдавија са 4%). Украјина у истом периоду планира додатне инсталсане капацитете од 8,1 GW, и то 2 GW из нуклеарних електрана и 6,1 из обновљивих извора. Међутим, не рачунајући Украјину, и даље ће лигнит бити са 45% учешћа најдоминантнији енергент, затим хидропотенцијал са 39%, природни гас са 9% и други обновљиви извори са 7%.

Колико је важно озбиљно прићи реализацији Стратегије, говори констатација са њеног краја да, уколико се развој енергетског сектора земаља ЕЗ буде кретао спорим темпом као до сада, ако се дакле трендови из прошлости наставе, ЕЗ ће се суочити са мањком потребне енергије (до 2020. године би по том сценарију недостајало до 10%, а до 2030. год. можда и до 30% електричне енергије; рачуна се да ће Србија већ од 2015. год. бити увозник струје), што би имало веома негативан ефекат на могућност земаља чланица да постигну оптималан економски раст.

ВОДЕЋЕ НАФТНЕ КОМПАНИЈЕ У СРБИЈИ ЗА БИЛТЕН ННКС

Регион као свет

Стратегија у региону, прилагођавање трендовима пада потрошње и место енергетске привреде овог подручја у односу на Европу и свет ... су питања преко којих су водеће нафтне компаније које послују у Србији приказале за Билтен ННКС своје пословне политике у региону југоисточне Европе. Регион југоисточне Европе не може да избегне утицај светске економске кризе, што се отуда одржава и на регионалне стратегије нафтних компанија које послују у Србији. Окретање истраживању и производњи, уз промене у преради и пласману - од озбиљних реформи до продаје, главне су одлике њихових планова. То их никако не спречава да најављују дају експанзију.

приредио: Владимир Спасић

НИС: Жеља да будемо регионални џин

Да би постао водећа компанија у региону, Нафтној индустрији Србије су били потребни - модерна рафинерија, какву је направио у Панчеву, затим амбициозан план познат као „пет петица“ и трансформација у вертикално интегрисани регионални енергетски холдинг. Од извоза у државу региона у 2013. години планирана је зарада од - 400 милиона евра. До 2015. године биће отворено 800 продајних објеката у државама региона. У регион југоисточне Европе НИС ће до 2020. уложити милијарду евра, а до 2015. у развој ће се годишње улагати по 500 милиона евра.

Србија до сада није имала фирму која је имала овако амбициозне планове, чак ни у време кад није било кризе. Нико није имао стратешки план у чијем је средишту визија: „Постали смо регионални играч, а бићемо регионални џин“.

Модерна рафинерија, која сада производи гориво Еуро5 стандарда, постала је тако прва одскочна даска за освајања тржишта држава у окружењу. Друга је да НИС до 2020. године има годишњу производњу, прераду и продају пет милиона тона нафте. Али, на основу тренутних пројеката до 2020. године могуће је добити само 3,5 милиона тона сирове нафте. Због тога су НИС-у неопходни нови извори нафте, за то постоји жеља

акционара, а новац за инвестиције није проблем па НИС наставља истраживања нафте, посебно у Републици Српској, Мађарској и Румунији.

Трећа "одскочна" даска била је одлука акционара да се НИС трансформише из нафтне компаније у вертикално интегрисани регионални енергетски холдинг. Те три претпоставке требало би да, према проценама менаџмента, отворе НИС-у пут ка лидерској позицији на Балкану по динамици одрживог развоја, ефикасности, високом нивоу друштвене и еколошке одговорности и савременим стандардима услуга потрошачима.

Бизнис планом за промет нафтним дериватима у периоду 2013-2015. предвиђено је да се у Румунији до краја 2013. године отвори 56 бензинских станица, да почну радови за изградњу терминала у Темишвару. У Бугарској је план да се до краја 2013. отворе 52 бензинске станице, да се купе инсталације нафтног складишта Костин. До краја 2013. планирано је у БиХ отварање још 20 бензинских станица. За сегмент уља НИС планира да изгради дистрибутивну мрежу (по српском образцу) на основу сопствених бензинских пумпи у Румунији, Бугарској, Босни. У сегменту битумена планирано је повећање испорука за купце у Румунији и Бугарској а у сегменту авиогорива разрађује се могућност уласка на аеродроме земаља у окружењу.

Жеља да компанија постане регионални џин подразумева као неопходну потребу да се повећају резерве нафте и гаса у целом балканском региону и да се производња повећа за два милиона тона. Зато је у бизнису истраживања и производње сирове нафте од 2013. до 2015. године планирано да НИС у Румунији са канадском компанијом "East West Petroleum" ради на бушењу 12 истражних бушотина и на још четири бушотине са фирмом "Moesia Oil and Gas". У БиХ заједничко предузеће "Јадран-Нафтагаз" (НИС и ОАО "НефтегазИнКор") истражује нафту на четири истражне бушотине. У Мађарској на заједничким пројектима НИС ради са канадском компанијом "Falcon" и аустријском "RAG". С партнерима из иностранства НИС истражује и спрема се да организује производњу алтернативних извора гаса у Мађарској и Румунији.

Лукоил: Србија је за нас приоритетни регион

Компанија Лукоил Србија је сконцентрисана на своје пословање на српском тржишту и наставиће да се развија и спроводи своје инвестиционе планове и у наредној години. Компанија не види ниједан суштински разлог за промену ових планова, укључујући и пад потрошње енергената.

Пажљиво пратимо рад свих компанија на српском тржишту нафте и нафтних деривата. Регионалне стратегије других играча апсолутно не утичу на наше планове. Све оно што смо очекивали и шта смо предвидели, управо се и одвија. Србија је за нас приоритетни регион - каже Александар Панфилов, генерални директор „Лукоил Србија“ АД.

МОЛ: Криза као могућност

Стратегија МОЛ-а предвиђа развој у оба главна бизниса - апстриму (upstream - истраживање и производња нафте и гаса) и даунстриму (downstream - прерада и продаја). Апстрим ће бити главни покретач раста, пре свега, кроз истраживања. Намеравамо да одржимо раст производње, усмерену на дугорочна истраживања у Курдистану (делу Ирака), Пакистану, Русији, Мађарској и Хрватској, и искуство у развоју старих нафтних и гасних налазишта у југоисточној Европи (ЈИЕ) и широм света. У преради је стално повећање ефикасности кључно за јачање наше регионалне позиције. Две највеће МОЛ-ове рафинерије, интегрисане су са петрохемијама, лидери не само у региону, већ у Европи, добиће нове погоне у Братислави и Тисзајварошу. Хоћемо да даунстрим бизнис компаније ИНА буде водећи у ЈИЕ и ефикасан на нивоу рафинерија у Братислави и Будимпешти. МОЛ је важан играч у малопродаји са више од 1.600 пумпи од Чешке до Србије. Ту је и Глокал (GLOCAL) пројекат (успостављање међународног седишта компаније одговорног за стратешко руковођење, планирање и контролу активности компанија Групе МОЛ у 40 земаља света) који би требало да промовише ефикасне операције и унапреди одлучивање.

МОЛ је међу првима реаговао на прве знаке кризе и дочекао је спреман. На жалост, криза је негативно утицала на тржишта ЈИЕ, али МОЛ се фокусирао на поправљање квалитета услуге. Како би поправили резултате, намеравамо да концентришемо на капитална улагања (сарех) у апстриму и побољшање налазишта у Оману, Казахстану, Египту или Румунији. Као одговор на рецесију и веома негативне услове за даунстрим у 2012. години МОЛ је представио нови програм за даунстрим 2012 - 2014., који би требало да донесе раст ЕВИТДА од 500 до 550 милиона долара до 2014. у односу на 2011. Такође, МОЛ покушава да кризу види као могућност за побољшање робе и услуга у корист купаца.

Регионална економија је директно под утицајем глобалних трендова и шокова у еврозони. Иако је регионални раст БДП-а успорен, потенцијал дугорочног раста и већег броја аутомобила даје МОЛ-у сигурност у будућности. Претходних година, Србија је направила крупне кораке у либерализацији тржишта и поштовању ЕУ стандарда и то доноси и доносиће предност грађанима Србије у квалитету горива, услугама и фер конкуренцији. Велике међународне компаније су овде због економског потенцијала, а корист има и српска економија која се креће ка развијенијем ступњу, привлачећи нове улагаче и доносећи приходе државном буџету. МОЛ води у процесу приближавања Србије према ЕУ стандардима у области енергије и верује да српско тржиште има потенцијал.

OMV: Милијарду евра од рафинерија и пумпи

У септембру 2011. Извршни одбор OMV је представио у Истамбулу ревидирану стратегију засновану на стубовима „раст - интеграција - промена - учинак“. Спровођењем Стратегије „Профитабилни раст“, OMV ће се развити у интегрисану, међународну компанију фокусирану на нафту и гас, знатно побољшане профитабилности и са снажним растом у апстрим сектору.

Током наредних година, сектор E&P (истраживање и производња) преузеће на себе далеко значајнију улогу у OMV групацији. Сектор G&P (гас и електрична енергија) ће оптимизовати позиције гасног портфеља OMV и омогућити повезаност OMV тржишта. Повећаће се интеграција у апстрим пословању како би се генерисала додатна вредност из производње гаса. Сектор R&M (прерада и пласман) ће и даље бити важан пословни огранак. С обзиром на изазовне тржишне услове, фокус ће бити на оптимизацији и повећању ефикасности.

Даунстрим тржиште нафте у Европи је под притиском, па ће услед тога сектор R&M смањити вредност својих основних средстава. У наредним годинама, до милијарду евра биће генерисано кроз продају неинтегрисаних сталних R&M средстава. Поред тога, принос производа биће прилагођен захтевима тржишта за средњим дестилатима и петрохемијским сировинама. Биће завршена модернизација постојећих ресурса у румунском Петробразију. Унапређене активности трговања покривене активом подржаће оптимално коришћење и искоришћеност капацитета постојећих ресурса. Посебан акценат ће бити стављен на ефикасно управљање капиталом и на економичност.

Доласком иностраних компанија на тржиште Србије, ситуација је значајно почела да се мења. Либерализација тржишта, која се недавно десила, представља значајан камен темељац за тржиште нафтних деривата у Србији и такође позитиван фактор за саме потрошаче. OMV се залаже за пословање на слободном тржишту уз здраву конкуренцију. Конкуренција помаже у прављењу бољих и квалитетнијих производа и пружа додатну вредност купцима. Као европска компанија OMV има искуство у снабдевању квалитетним горивом и услугама у оквиру слободног тржишта, а, како видимо, регулативне промене у Србији су сада у складу са Европом.

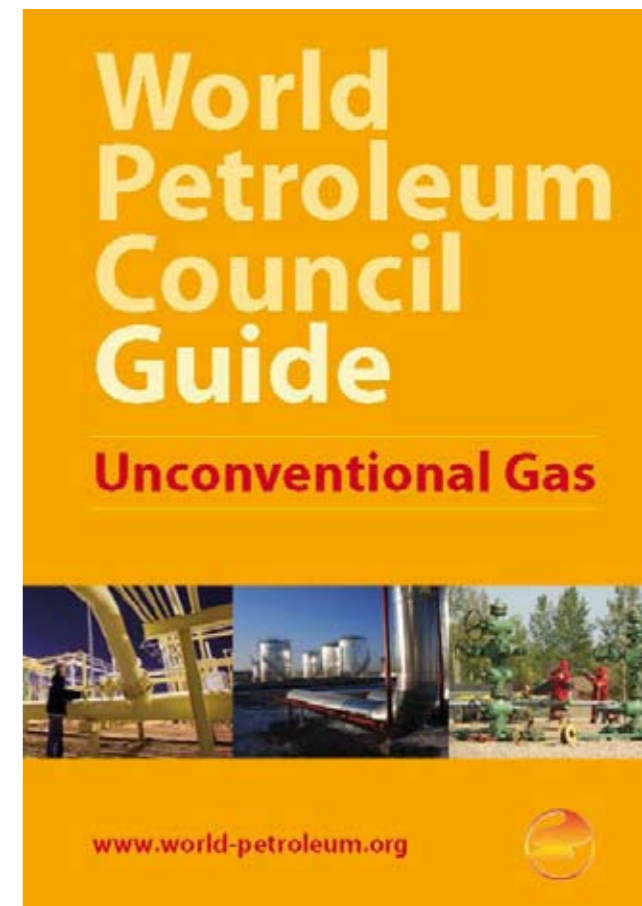
ВЕСТИ ИЗ СВЕТСКОГ НАФТНОГ САВЕТА

World Petroleum Council

Састанак Светског нафтног савета у Астани

АСТАНА, 3. октобар 2012. – Представници чланица Светског нафтног савета (WPC) оценили су на редовној седници савета у главном граду Казахстана веома добрим напредак у припремама наредног 21. Светског нафтног конгреса 2014. године у Москви. На седници је договорено да се већа пажња посвети организацији заједничких активности, посебно регионалних експертских радионица са Националним комитетима, под логом WPC, а чији би резултати били презентовани на наредном Светском конгресу.

комитети могу поднети декларативну намеру да се кандидују до 31. јануара 2013. Савет ће гласањем одлучити коме ће бити додељена организација 22. Конгреса на годишњем састанку у Калгарију у октобру 2013.

Генерални директор WPC је учеснике упознао са активностима секретаријата у протеклој години, док је директор Сектора за комуникације истакао достигнућа WPC у публикацијском сегменту, посебно објављивање техничких водича за нафтно-гасну привреду. У овој 2013. години WPC ће 80. рођендан обележити објављивањем специјалне Рођенданске књиге.

Савет је донео одлуку о образовању Завештајног фонда WPC из кога би се после 21. Конгреса финансирани одабрани програми које ће да предлажу Национални комитети. Предност ће се давати образовним програмима из области нафтне привреде у сиромашним земљама.

На седници Савета је објављено отвореним подношењем кандидатура за домаћина наредног 22. Светског нафтног конгреса 2017. године. Национални

Теме 21. Конгреса: Од бушења Арктика, преко револуције шкриљног гаса до претварања нафтних у енергетске компаније

АСТАНА, 3. октобра 2012. – Светски нафтни конгрес у Москви, обухватиће од 15. до 19. јуна 2014. године све најважније и најактуелније теме у нафтно-гасном сектору под заједничким насловом: Одговорност у снабдевању енергијом становништва које расте.

Председник Програмског савета Конгреса Тор Фјаеран је истакао да ће московски скуп бити подељен у четири тематска блока – Истраживање и производња, Прерада, транспорт и петрохемија, Прерада, транспорт и тржиште природног гаса и Одрживо управљање индустријом. Он је учесницима састанка Светског нафтног савета (WPC) у Астани, поднео Извештај о седници Програмског савета, одржаној у Москви. Сваки од блокова обухватиће форуме и округле столове, при чему ће се, када је на пример реч о првом тематском блоку, посебна пажња посветити најактуелнијој и најконтраверзнијој теми експлоатације нафтних ресурса Арктика, као и других неконвенционалних лежишта угљоводоника. Технологије производње биогорива биће једна од тема у другом тематском блоку, као и више дебата везаних за тренутно најрањивији сектор прераде нафте.

Последице скока понуде неконвенционалог гаса су тема једног од форума трећег блока, док ће један од округлих столова одговорити на питање: Да ли нам је потребно глобално тржиште гаса? Улога нафтне и гасне привреде у решавању проблема енергетског сиромаштва, као и трансформација нафтних у енергетске компаније су неке од десетина тема московског нафтног самита, припремљених у Програмском савету.

WPC COUNCIL MEETING
Astana • Kazakhstan • 2012

ВЕСТИ ИЗ НАЦИОНАЛНОГ НАФТНОГ КОМИТЕТА СРБИЈЕ

Национални нафтни комитет Србије - Светског нафтног савета

Обавезе из уговора о Енергетској заједници... повраћај акциза странцима у транзиту... подаци о промету нафте и деривата, мониторинг квалитета ...

БЕОГРАД, новембра 2012 – Радна група за анализу прописа у области нафтне и гасне привреде размотрила је 15. новембра активности за покретање иницијативе код надлежних државних органа по питању повраћаја ПДВ, или акциза на купљено гориво у Србији од стране иностраних држављана – возача у транзиту.

Констатовано је да је само министарство енергетике, развоја и заштите животне средине одговорило на допис који је ова радна група Националног нафтног комитета упутила 28. септембра том, као и министарствима трговине и финансија – ради повраћаја акцизе транзитним возилима у путничком и теретном саобраћају кроз Србију, а у циљу повећања продаје горива на аутопуту Коридор 10.

На састанку су размотрене и обавезе чланица Енергетске заједнице југоисточне Европе (ЕнЗ) у формирању минималних залиха сирове нафте и деривата нафте, као и обавезе земаља ЕнЗ у употреби биогорива у сектору саобраћаја.

Радна група за анализу прописа у области нафтне и

гасне привреде наставила је разматрање ових тема и на састанку 25. новембра.

Радна група је размотрила и предлог Правилника о роковима, садржају и начину достављања података о набавци и продаји нафте, деривата нафте, биогорива и компримованог природног гаса. ННКС је тим поводом упутио своје сугестије и предлоге измена званичним дописом министарству енергетике. На том састанку је једна од тема била и припрема мониторинга потрошње деривата у Србији за 3. квартал и целу 2012. годину, који ради Удружење нафтних компанија Србије (УНКС). Разматрана је и актуелизација пројекта маркирања горива, редовни мониторинг квалитета у циљу сузбијања „сивог“ тржишта нафтних деривата у Србији.

Чланице ННКС

ТРАНСНАФТА

Невидљиво присутна.

Transnafta

ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ

Октобар

Убрзати процес придруживања

Време је да се придруживање Србије ЕУ убрза ка следећој фази процеса. Остао је још један предуслов, али Србија никад није била више инкорпорирана у европски економски простор него сада, рекао је шеф Делегације ЕУ у Србији Венсан Дежер у ПКС. Извештај Европске комисије о напретку Србије у приступању ЕУ за ову годину представљен је привредницима у Привредној комори Србије. За српску пословну заједницу важно је да има подстицајно пословно окружење, а процес придруживања ЕУ треба да створи предуслове српским компанијама за излазак на заједничко тржиште на равноправним основама, рекао је потпредседник ПКС Михаило Весовић, на отварању састанка.

Промоција обновљивих извора енергије и енергетске ефикасности

Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине Републике Србије и ПКС, уз подршку Делегације ЕУ у Србији, организовали су завршну конференцију у оквиру Пројекта „Промоција обновљивих извора енергије и енергетске ефикасности“. Циљ пројекта је допринос одрживом развоју Србије јачањем капацитета у енергетском сектору, коришћењем обновљивих извора енергије и њиховим ефикаснијим коришћењем у складу са ЕУ стандардима. Пројекат је реализовао конзорцијум ЕРТИСА (Шпанија) – MANNVIT (Исланд) – ЕСГ (Србија), а његова реализација је трајала 18 месеци.

Отворени сајмови „Еко Фер 2012“ и „Енергетика“

Министарка енергетике, развоја и заштите животне средине Зорана Михајловић, отварајући 9. међународни сајам заштите животне средине и 8. међународни сајам енергетике, чији је суорганизатор Привредна комора Србије, истакла је да ће главни приоритети министарства бити унапређење енергетске ефикасности, подизање постројења и отварање центара за рециклажу. Министарка је рекла да је циљ и веће коришћење обновљивих извора енергије и смањење административних процедура у том сектору, као и смањење емисије штетних гасова.

Производња обновљиве енергије у Србији

У Србији тренутно постоји 32 произвођача обновљиве енергије са инсталисаном снагом од 18 мегавата, рекао је секретар Удружења за енергетику и рударство ПКС Слободан Петровић. „То је скромно за Србију... у свету има стотине хиљада мегавата обновљиве енергије“, додајући да се развијени свет тиме бави више од 40 година. Ово је истакнуто на 4. Националној конференцији „Обновљиви извори енергије и развој пољопривредне производње у Србији“, коју је организовало Удружење новинара за пољопривреду „Агропрес“ уз подршку ПКС. Конференцији је присуствовало више од 150 најзначајнијих представника удружења пољопривредника, компанија, међународних организација и медија.

Новембар

Влада обезбедила макроекономску стабилност

Влада Србије обезбедила је у првих 100 дана рада неопходни ниво макроекономске стабилности и консолидовала јавне финансије усвајањем низа мера и закона који ће зауставити пад привредне активности и омогућити раст у наредној години, оценио је председник Привредне коморе Србије, Милош Бугарин. Охрабрује чињеница да је влада решена да ради озбиљне измене у креирању привредног амбијента и да је спремна на квалитетан дијалог са пословном заједницом како би се постигло најбоље и најквалитетније решење за српску економију, рекао је Милош Бугарин у изјави Танјугу. Председник ПКС је позитивно оценио доношење одлуке у субвенционисаним кредитима за ликвидност привреде, као и најаву доношења закона о роковима измирења финансијских обавеза у циљу унапређења финансијске дисциплине како државе тако и привреде.

Дански дан енергетске ефикасности

До краја ове године биће усвојен Закон о рационалној употреби енергије и 30 подзаконских аката, без којих нема одрживе енергетике у Србији, рекла је Зорана Михајловић, министарка енергетике, развоја и заштите животне средине, на конференцији „Дански дан енергетске ефикасности“ у Привредној комори Србије. Под покровитељством Амбасаде Краљевине Данске у Београду, ПКС организовала је конференцију „Дански дан енергетске ефикасности“, који је окупио српске привреднике и представнике компанија из Данске које послују у Србији у области енергетске ефикасности.

Председник ПКС на Дунавском форуму у Бечу

Председник Привредне коморе Србије, Милош Бугарин састао се на Пословном Форуму Дунавског региона у Бечу са председником Привредне коморе Аустрије др Кристофом Лајтлом. Председник ПКС Милош Бугарин и председник Привредне коморе Аустрије др Лајтл разговарали су о европским

коморским интеграцијама, а у оквиру тога и о привредној сарадњи две земље. Приликом сусрета Бугарина и Лајтла, поред разговора о транспортном значају Дунавског региона, посебно је било речи о могућностима и задацима за побољшање укупног живота у региону.

Неискоришћен потенцијал биомасе у Србији

Србија располаже неискоришћеним потенцијалом биомасе од 3,3 милиона тона еквивалентне нафте и употреба тог природног богатства значајно би помогла достизању циља да из обновљивих извора до 2020. производимо 27 одсто укупне потрошње енергије, речено је на Радионици за планирање пројекта: „Смањење баријера за убрзани развој тржишта биомасе у Србији“. Србија би само из биомасе могла инсталирати енергетске капацитете снаге 1.400 мегавата и тај потенцијал треба искористити, рекао је стални представник УН у Србији Вилијам Инфанте и истакао да је код нас мало фабрика на биомасу.

Очувати коморски систем

Коморски систем Србије уз одређену модернизацију треба очувати и после 1. јануара наредне године, када на снагу треба да ступе измене и допуне Закона о привредним коморама, рекао је председник ПКС Милош Бугарин на севечаности поводом 50 година од оснивања Регионалне привредне коморе Краљево. На свечаности, којом је у Краљеву обележен јубилеј – 50 година од оснивања Регионалне привредне коморе, председник ПКС Милош Бугарин изразио је оптимизам да 2013. године неће почети примена Закона и допуна Закона о коморама и да ће влада предложити Скупштини да њихову примену одложи, како би реорганизација коморског система била квалитетно изведена.

Одржан Пословни форум ЈИ Европе

Представници државних органа и институција, агенција за промоцију страних улагања, банкарског сектора и пословних заједница земаља Региона и водећи инвеститори на Пословном форуму Југоисточне Европе у Истанбулу дискутовали су о актуелним темама значајним за сарадњу и развој привреда Региона ЈИЕ. Око 400 учесника из Албаније, БиХ, Бугарске, Хрватске, Грчке, Црне Горе, Румуније, Србије и Турске, на иницијативу и у организацији невладине организације Бугарски економски форум на Пословном форуму Југоисточне Европе, размотрили су кључна питања сарадње у области енергетике, инфраструктуре, финансирања и инвестирања, ИКТ, животне средине, иновација, транспорта, трговине, регионалног развоја, фондова ЕУ.

Децембар

Инфлација, незапосленост и пад производње

Висока стопа инфлације и незапослености и пад привредне активности карактеришу српску привреду на крају 2012, па нема оптимистичних прогноза о привредном расту у наредној години, оценио је председник ПКС Милош Бугарин на седници Управног одбора ПКС. Бугарин је рекао да је у 2013. години неопходан привредни раст између 4,5 и пет процената како би била остварива пројекција о повећању бруто домаћег производа од два одсто пошто ћемо текућу годину завршити са падом привредне активности од два одсто. Према речима Бугарина, у овој години привреда Србије забележиће пад од 200 милиона долара.

ПКС на Генералној скупштини Асоцијације балканских комора

У Никозији је 29. и 30. новембра одржана Генерална скупштина Асоцијације балканских комора. Током дводневног заседања било је речи о резултатима Кипарског председавања Саветом ЕУ у другој половини ове године, о стварању повољног окружења за пословање малих и средњих предузећа - МСПП, као и о учествовању комора у програмима ЕУ. Саша Влаисављевић, потпредседник ПКС, рекао је да је Србија изузетно погођена економском кризом. За три године без посла је остало око 255.000 људи, што представља 3,4 одсто укупног становништва, односно 10 процената од укупног броја запослених.

Нове мере за коришћење обновљивих извора енергије

Др Зорана Михајловић, министарка енергетике, развоја и заштита животне средине, презентовала је у ПКС нов пакет мера и планова у области коришћења обновљивих извора енергије у Србији. Милош Бугарин, председник ПКС, указао је на значај партнерства пословне асоцијације и надлежног министарства енергетике. Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине Републике Србије и Привредна комора Србије, организовали су презентацију новог пакета мера и планова у области

коришћења обновљивих извора енергије у нашој земљи. Домаћин састанка, Милош Бугарин, рекао је у уводном излагању да је у периоду од 2009. године до данас интересовање за коришћење обновљивих извора енергије у сталном порасту, али је број новоизграђених објеката релативно мали.

Основана радна група за сузбијање сиве економије

Међуресорна радна група за сузбијање сиве економије формирана је на иницијативу привредника из групација у оквиру Одбора за трговину ПКС, а осим представника привредних друштава, чине је представници три надлежна министарства. На основу закључака Одбора за трговину ПКС и иницијативе привредних друштава, у ПКС конституисана је Међуресорна оперативна радна група за сузбијање сиве економије. Ово коморско тело има задатак континуираног праћења и идентификовања облика и канала сиве економије, као и других неуралгичних тачака нелегалног пословања, предлагања начина за њихово сузбијање и елиминисање, као и рад на конкретним случајевима сиве економије.

Једнократно поскупљење струје угрозиће индустријску производњу

Велики индустријски потрошачи струје апелују на ЕПС да предвиђено повећање цене од 60 одсто уводи постепено, ради избегавања ценовног шока, и траже прелазни период од шест месеци у којем би се у потпуности створили услови за почетак либерализације електро-енергетског тржишта од 1. јануара 2013. Најављено једнократно повећање цене електричне енергије од 60 одсто директно ће допринети нагом и високом расту трошкова производње, истакнуто је на састанку који је у ПКС на иницијативу квалификованих купаца струје на високом напону, односно највећих индустријских потрошача електричне енергије у Србији. На састанку су учествовали и представници Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине, ЈП Електропривреде Србије, ЈП Електромреже Србије и Агенције за енергетику.

У НАЈБОЉЕМ ИНТЕРЕСУ СРПСКЕ ПРИВРЕДЕ

Привредна комора Србије је независна, савремена и одговорна небуџетска институција, национална асоцијација свих српских привредника која своју традицију, искуство, знање и стручност ставља у службу најбољег интереса својих чланица и српске привреде.

Били смо и остаћемо одговоран партнер и подршка вашем пословању кроз услуге пословног информисања и саветовања, издавања докумената и сертификата, унапређења економске сарадње са иностранством, независног суђења и арбитраже, едукације, као и заступања, заштите и промоције интереса наше привреде у земљи и свету.

НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ

ХИП „Петрохемију“ посетили представници министарства финансија и економије и НИС-а

ХИП „Петрохемију“ је 18. децембра посетила делегација у чијем саставу је био министар финансија и економије Србије, Млађан Динкић. У пратњи генералног директора ХИП „Петрохемија“, Милана Теофиловића и генералног директора НИС-а, Кирила Кравченка, гости су посетили погон за производњу полиетилена високе густине (ПЕВГ), чија је реконструкција и повећање капацитета била прва фаза програма ревитализације предузећа, и која је обављена уз логистичку и консултациону подршку НИС-а и Владе Републике Србије.

Укупна сума инвестиција за модернизацију погона ПЕВГ у овој фази износила је 6,1 млн евра, од чега је 2,5 млн евра утрошено за извођење радова, а још 3,6 млн евра је инвестирано у куповину модерне технолошке опреме. Средства за обављање радова на модернизацији погона обезбеђена су из новчаног тока ХИП „Петрохемије“.

Производни капацитет погона након ове инвестиције повећан је са 70 на 90 хиљада тона ПЕВГ-а годишње, на овај начин повећава се и капацитет фабрике етилен, али исто тако омогућава и обнова производње у фабрици „Панонијапласт“, у којој је обустављена производња још 2009 године. Очекује се да ће ова инвестиција поправити финансијски резултат компаније у значајној мери.

Током посете, чланови делегације разматрали су параметре друге фазе инвестиционог циклуса, чији се почетак очекује у јануару 2013. Предвиђени обим инвестиција требало би да износи око 60 млн евра, рок за реализацију пројекта је 2 године, након чега је планирано да ХИП „Петрохемија“ достигне позитиван пословни резултат. „За неколико месеци успели смо реализујемо први део инвестиционог

програма, и тиме направимо солидан темељ за успешну будућност компаније. Заслуга за то многоме припада нашим стратешким партнерима из НИС-а, који нам све ово време пружају крајње корисну и ефикасну помоћ“, рекао је генерални директор ХИП „Петрохемија“, Милан Теофиловић.

„Наше стратешко партнерство с ХИП Петрохемијом, за које је споразум био потписан 2011. године, има узајамно користан карактер. Подсетићу да је Петрохемија повезана с Рафинеријом Панчево не само преко испорука примарног бензина, већ и преко елемената инфраструктуре, тако да наш заједнички рад има потпуно природан карактер. Петрохемија је један од најважнијих купаца НИС, и управо зато смо заинтересовани за што скорије оздрављење предузећа и почетак његовог рада пуним капацитетом“, – изјавио је генерални директор НИС Кирил Кравченко.

На Балкану отворена прва бензинска станица под брендом GAZPROM

Кћерка-фирма «Гаспром нафте» – NIS (Naf-tna Industrija Srbije) отворила је у Београду прву бензинску станицу под брендом GAZPROM. Након тога, велики пројекат изласка на тржиште нове премијум малопродајне мреже бензинских станица GAZPROM обухватиће и друге земље балканског региона. Приликом отварања станице окупљенима су се обратили генерални директор НИС Кирил Кравченко, председник Владе Републике Србије Ивица Дачић, као и заменик генералног директора „Газспром њефта“ Анатолиј Чернер.

Развој мреже под новим брендом планиран је на територији Србије, Бугарске, Румуније, као и Босне и Херцеговине. Прве бензинске станице биће отворене у Бугарској и Румунији у најскорије време. До краја 2013. године мрежа GAZPROM имаће око 100 бензинских станица. NIS ће оперативно управљати мрежом бензинских пумпи GAZPROM на територији Балканског региона.

Мрежа бензинских станица GAZPROM припадаће премијум сегменту балканског тржишта горива. На овим бензинским пумпама продаваће се гориво стандарда минимум евро-5, висококвалитетна уља и мазива и друга допунска роба. Формат станица предвиђа постојање продавнице, ресторана и кафеа. Поред тога, купци ће на бензинским пумпама моћи да користе и друге услуге, између осталог безични приступ Интернету.

«Развој нове мреже бензинских пумпи на балканском тржишту омогућиће да се у потпуности искористе све предности бренда GAZPROM, добро познатог у Европи. Постајемо ближи потрошачима, нудећи висококвалитетно гориво европског стандарда, произведено у нашим рафинеријама», – истакао је председник Извршног одбора ОАД «Гаспром», Алексеј Милер.

Током церемоније отварања уручена је донација СОС Дечјем селу Краљево у вредности од 300.000 динара, као и специјална награда у акцији «Први километри са НИС Петролом» Сањи Соврлић у износу од 30.000 динара.

НИС потписао Споразум о изградњи ветроелектране «Пландиште»

У Београду је 14. децембра свечано потписан Споразум о изградњи ветроелектране «Пландиште». У складу с документом који је потписао генерални директор НИС Кирил Кравченко и директор компаније «Енерговинд» Горан Новаковић, компанија НИС добија 50% акција у пројекту изградње ветроелектране «Пландиште».

Укупна вредност ветроелектране «Пландиште», укључујући израду базног пројекта, износи око 160 млн евра. Ово је истовремено и први електроенергетски објекат који ће бити изграђен у Србији, након 25 година. Почетак изградње, за коју је већ добијена дозвола за реализацију, планиран је за лето 2013. године.

Током реализације пројекта на територији општине Пландиште планирана је уградња 34 ветрогенератора укупне снаге 102 MW. Ветроелектрана «Пландиште» биће први ветропарк у Србији, чија ће експлоатација обезбедити производњу од најмање 212 GW/часова електричне енергије годишње. Важећим законским прописима је регулисано да ће електричну енергију произведену у ветропарку куповати јавно преузеће «Електропривреда Србије».

Важно је напоменути да ће изградња ветроелектране «Пландиште» омогућити Србији да се приближи испуњењу захтева ЕУ за развој «зелене» енергетике. Такође, диверсификоваће процес производње и испоруке електричне енергије и смањити техногено оптерећење на животну средину. Учешће НИС у овом пројекту потврђује раније исказане намере компаније везане за развој енергетског правца у свом пословању. Развој овог сегмента бизниса има за циљ ширење портфолија пројеката које компанија реализује, и омогућиће да се искористи низ технолошких и логистичких предности које НИС поседује.

«Учешће у реализацији пројекта производње електричне енергије усклађује са Стратегијом развоја компаније до 2020. године и њене трансформације из националне нафтне компаније у регионални енергетски холдинг. Сигуран сам да ће почетак реализације пројекта изградње ветроелектране «Пландиште» имати стимулативни ефекат на темпо развоја српске електроенергетике у целини и указаће инвеститорима на нове могућности за улагање на територији Србије», – рекао је генерални директор НИС-а Кирил Кравченко.

Компанија Енерговинд је основана 2005. године. Главни циљеви компаније су развој, изградња и управљање ветропарковима. Протеклих шест година, стручни инжењерски тим компаније је радио на изради неопходних студија и пројеката и прибављању услова, сагласности и дозвола.

У току је финализација преговора са трећим потенцијалним партнером НИС и Енерговинд на пројекту компанијом Акио Енерџи (Француска) која је специјализована за област реализације пројеката из домена «зелене» енергетике, укључујући енергију ветра, сунца, воде, биогорива и биомасу

НИС купио OMV бензинске станице у БиХ

НИС је у Београду потписао уговор о куповини 100 одсто власништва компаније OMV BH d.o.o, захваљујући чему ће преузети мрежу од 28 бензинских станица које су у власништву поменутог зависног друштва OMV на територији Босне и Херцеговине (БиХ).

Куповина OMV бензинских станица у БиХ представља корак у реализацији стратегије регионалног развоја НИС-а до 2012. године, у оквиру које је као један од приоритета Компаније ширење

малопродајне мреже у земљама Балканског региона.

Компанија НИС има све неопходне ресурсе за реализацију својих стартешких циљева, будући да је 1. новембра 2012. године завршен програм реконструкције и модернизације НИС-оверафинерије нафте у Панчеву, у оквиру које је почео са радом нови комплекс за хидрокекинг и хидрообработку (МНС/ДНТ). Овај прерађивачки комплекс обезбедиће потенцијал за раст извоза моторних горива Евро 5 квалитета у Балканском региону.

Преузимањем малопродајне мреже OMV ВН d.o.o, компанија НИС ће обезбедити канале продаје моторних горива Евро 5 квалитета, који су произведени у рафинерији НИС. У оквиру регионалне стратегије развоја НИС-а, тржиште БиХ је идентификовано као једно од приоритетних за Компанију, поред тржишта Бугарске и Румуније.

„Куповина OMV бензинских станица у БиХ само је један од корака у правцу реализације стратегије дугорочног развоја малопродајне мреже НИС-а у региону. На овај начин НИС-у ће бити омогућено да пласира високо квалитетно гориво евро квалитета које је Компанија произвела у својој рафинерији. Ова аквизиција ће нам обезбедити, први пут, и место међу топ три најјаче малопродајне мреже на тржишту ван Србије”, истакао је Кирил Кравченко, генерални директор НИС-а.

Очекује се да уговор између НИС-а и OMV ВН d.o.o. буде затворен након одобрења надлежне институције за заштиту конкуренције. У оквиру обостраног договора, компаније неће обелодањивати цену трансакције.

Отварање модерних бензинских станица у Крагујевцу и Горњем Милановцу

НИС је свечано пустио у рад савремене 3 бензинске станице - у крагујевачком насељу «Аеродром», у Горњем Милановцу на обилазници око града и у Крушевцу. Објекти су реконструисани према европским стандардима и брендирани према новом, триколорном бренду НИС Петрол. Уз квалитетну

услугу и понуду висококвалитетног горива – евро премијума БМБ 95, евро дизела, ауто гаса, као и БМБ 95 и Д2, у асортиману је и широк избор моторних уља, савремено опремљени мини маркети, кафе барови, као и пространи паркинзи.

На објектима су испоштовани сви еколошки прописи уградњом резервоара са дуплим плаштом и сепаратора за зауљене воде. Бензинске станице отворене су 24 часа.

«Модернизација бензинских станица под триколорним брендом НИС Петрол резултат су тежње наше компаније да послује по европским стандардима и континуирано ради на унапређењу квалитета горива и услуга. Желимо да свим потрошачима понудимо доступан и модеран српски бренд који се непрестано унапређује», истакла је Надежда Коробејникова, директор Дирекције малопродаје НИС-а, која је заједно са лидерима локалне самоуправе отворила обе станице.

НИС најуспешније предузеће у Србији по добити и приходу

Компанија НИС је најуспешније предузеће у 2011. години у две категорије: по добити и пословном приходу, а према листи специјализованог часописа „Бизнис и Финансије“. Листе најуспешнијих предузећа у Србији формирају се на основу резултата из завршних рачуна компанија на дан 31.12.2011. године, а према подацима Агенције за привредне регистре, дугогодишњег партнера часописа „Бизнис и Финансије“ у праћењу пословања српске привреде.

Компаније које по висини добити следе НИС, су Телеком Србија и Делта Капитал, док су према пословном приходу, иза НИС-а предузећа ЕПС и Телеком Србије.

Остварени резултати у 2011. години, захваљујући којима је НИС најбоље рангирана компанија у Србији, представљају прави показатељ ефикасног корпоративног пословања.

Томе је доринео и укупан обим капиталних улагања

у 2011. години, који је износио је 34,4 милијарде динара, што је за 75% више од обима инвестиционог програма 2010. Из сопствених средстава, НИС је у оквиру инвестиционог програма у 2011 уложио 13,9 милијарди динара, док је остало програм модернизације, финансиран од стране већинског акционара ОАД „Гаспромнефт“.

Завршен велики пројекат модернизације производних капацитета рафинерије у Панчеву

Кћерка-фирма „Гаспром нефта“ – НИС (Нафтна индустрија Србије) завршила је велики пројекат модернизације прерађивачких капацитета у Србији. Компанија је пустила у рад нови комплекс лаког хидрокрекинга и хидрообработе моторних горива у Рафинерији Панчево. Пуштање у рад комплекса представља најкрупнији инвестициони пројекат у модерној сторији српске економије и омогућиће НИС-у да заузме лидерску позицију на балканском тржишту нафтних деривата.

Захваљујући пуштању у рад комплекса лаког хидрокрекинга вакумског газолина и хидрообработе дизел горива укупног капацитета 3 милиона тона нафтних деривата годишње дубина прераде

рафинерије у Панчеву биће повећана на 84 одсто, а удео производње белих деривата на 76 одсто. Обим индустријског отпада у атмосферу смањиће се до нивоа који прописују норме Европске Уније за производна предузећа.

Од 2013. године Рафинерија НИС у Панчеву у потпуности ће прећи на производњу бензина и дизела који одговарају захтевима евро-5 стандарда. После пуштања у рад новог комплекса годишњи обим производње бензина евро-5 стандарда биће повећан на 638 000 тона, а дизела на 1 милион 538 тона. То ће омогућити НИС-у не само да потврди статус највећег испоручиоца висококвалитетног горива на домаћем тржишту, већ и да почне извоз у земље балканског региона. Значајно повећање еколошких карактеристика произведеног горива ће такође благотворно утицати на стање животне средине.

Обим инвестиција „Гаспром нефта“ у пројекат модернизације и реконструкције Рафинерије НИС достигао је 547 милиона евра, од којих је 397 милиона било утрошено на изградњу комплекса хидрокрекинга, а преко 150 милиона евра – на модернизацију и изградњу објеката индустријске инфраструктуре рафинерије, изградњу водоничког постројења и еколошке пројекте.

„Успешан завршетак програма модернизације и реконструкције Рафинерије у Панчеву потврђује да је „Гаспром њефт“ у потпуности и у року извршио инвестиционе обавезе по споразуму с Владом Србије. За протекле три године ефикасност НИС-а је значајно повећана, што је компанији омогућило да почне да остварује приход и да постане један од лидера на тржишту балканског региона. НИС тренутно разрађује стратегију даљег развоја рафинерије и њених производних капацитета, како би постао највећи учесник на балканском тржишту нафтних деривата и ојачао позиције „Гаспром њефта“ на међународном тржишту», – изјавио је председник Извршног одбора „Гаспром њефта“ Александар Дјуков.

Уоквиру програма модернизације и реконструкције Рафинерије у Панчеву током 2009-2012. изграђено је:

- постројење за лаки хидрокрекинг вакумског газолена и хидрообраду средњих дестилата;
- постројење за производњу водоника;
- постројење за регенерацију сумпорне киселине;
- постројење за гранулацију сумпора;
- постројење за регенерацију амина;
- уређај за пречишћавање киселих вода;
- уређај за пречишћавање гасова хидрокрекинга.

НИС на претстављању приоритетних пројеката у области енергетике и заштите животне средине

Министарка енергетике, развоја и заштите животне средине Републике Србије, Зорана Михајловић представила је 14. децембра у Београду, приоритетне пројекте у области енергетике и заштите животне средине, у које ће бити уложено од 7 до 12 милијарди евра.

На стручном скупу су присуствовали и генерални директор НИС-а Кирил Кравченко, као и шеф делегације ЕУ у Србији, Венсан Дежер, републички министар регионалног развоја и локалне самоуправе Верица Калановић, као и председник Савета страних инвеститора у Србији, Костин Борк.

Том приликом, Кирил Кравченко је представио најзначајније пројекте НИС-а у наредном трогодишњем периоду. Он је истакао да модернизација прерађивачких капацитета омогућава реализацију стратегије регионалног развоја. Тако ће од идуће године НИС у регион извозити гориво европског квалитета у вредности од 400 милиона евра, а до краја 2015. године НИС ће располагати са 800 бензинских станица у 6 држава региона. На свим овим бензинским станицама продаваће се 2 милиона тона горива произведеног у Србији.

У даљи развој, компанија ће у наредном трогодишњем периоду улагати око 500 милиона евра годишње у све правце делатности. Генерални директор НИС-а најавио је нову фазу реконструкције Рафинерије Панчево вредну неколико стотина милиона евра у дубоку прераду, као и улагање у пројекат базних уља Рафинерије Нови Сад.

НИС шири своје пословање и у област енергетике, а неки од пројеката НИС-а у овој области ушли су у национални план приоритета државе Србије. То је улагање у термоелектрану-топлану (ТЕТО) Нови Сад и Панчево, као и улагање у рудник угља у Ковину. НИС је компанија која је први пут у историји Србије кренула са улагањем у ветропаркове. У ветропарк «Пландиште» снаге 102 мегавата, НИС планира да инвестира 160 милиона евра, истакао је Кравченко на овом скупу.

ЗАШТО АВИОН ЛЕТИ ТАКО ВИСОКО?

Енергија живота

ЈП „СРБИЈАГАС“ Нови Сад

Пред нама је почетак градње „Јужног тока“ у Србији

Под слоганом „Јужни ток – будућност за све“ 7. децембра 2012. године у граду Анапа, на руској обали Црног мора, званично је почела изградња транснационалног гасовода, који ће руски гас довести до потрошача у Западној Европи. Велики догађај за све земље учеснице пројекта, али и за будућност европског и светског енергетског тржишта. Команду за прво варење цеви и почетак радова дао је руски председник Владимир Путин речима: „Уверен сам да ће посао бити успешан, хајде да почнемо“.

Међу званицама које су присуствовале овом историјском догађају била је и делегација Републике Србије, предвођена министарком енергетике, развоја и заштите животне средине Зораном Михајловић, која је у име наше земље ставила потпис на прву цев новог гасовода. Генерални директор ЈП „Србијагас“ Душан Бајатовић, преносећи своје утиске са ове свечаности, изјавио је да је са поносом гледао српску заставу која је била прва у низу земаља учесница „Јужног тока“. – Ово је најзад јасан сигнал свима да ће овај велики гасовод бити изграђен онако како је и речено, рекао је Бајатовић. Он је додао да су директори свих компанија које су учеснице пројекта „Јужни ток“ имали састанке и разговоре којима су присуствовали и банкарски чија је намера да финансијски прате градњу овог гасовода.

У очекивању коначног датума почетка радова на територији Србије, директор „Србијагаса“ још у Анапи је изјавио да је национална гасна компанија урадила приступне путеве, обезбедила инфраструктуру, купила земљиште и заједно са надлежнима за тај посао-завршила разминурање подручја кроз које ће пролазити гасовод. Такође, стручњаци „Србијагаса“ учествовали су и у изради коначне верзије Закона о „Јужном току“. Средином децембра Влада Републике Србије усвојила је Уредбу о утврђивању просторног плана подручја посебне намене транснационалног гасовода „Јужни ток“, што представља основ за доношење Закона о утврђивању јавног интереса за експропријацију непокретности, ради изградње тог гасовода.

Како је раније најављено, радови у Србији требало би да почну постављањем камена темељца за изградњу прве од укупно две компресорске станице на територији наше земље, и то у Бачком Добром Пољу. Иначе, деоница кроз Србију биће дуга око 470 километара, вредност радова процењена је на 1,7 милијарди евра, а инвеститор је предузеће „Јужни ток Србија“, у којем руска компанија „Гаспром“ има 51, а „Србијагас“ 49 одсто власништва. Улазна тачка гасовода „Јужни ток“ у Србији биће Вршка Чука код Зајечара, а излазна на граници са Мађарском, код Суботице. Поред поменуте компресорске станице, још један такав објект биће изграђен и у Параћину. У сусрет почетку изградње, у Србији је крајем октобра одржана седница Скупштине акционара „Јужни ток Србија“ на којој је донета Коначна инвестициона одлука о изградњи тог гасовода у нашој земљи, чиме је, заправо, Србија постала прва земља која је започела инвестициону фазу овог пројекта.

Поред „Јужног тока“, последњи квартал 2012. године обележили су још неки важни догађаји. Представници влада Русије и Србије потписали су средином октобра Споразум о испорукама природног гаса из Русије Србији, који предвиђа годишњу

испоруку од пет милијарди кубних метара гаса до 2021. године. Важно је истаћи и то да је у протеклом тромесечном периоду Јавно предузеће „Србијагас“ обележило свој седми рођендан, и то скромно и радно, а уједно у духу спорта и здравог живота, тј. у виду Спортског дана запослених. Том приликом генерални директор компаније Душан Бајатовић истакао је да је „Србијагас“ већ четири године једна од најважнијих полуга преко које се чува социјална стабилност у Србији. – И поред вишегодишње неадекватне цене гаса, ми смо успели да сачувамо компанију, њену

имовину и све раднике, као и уложени капитал у свим оним предузећима која су данас државна, а која су пре тога била лоше приватизована. Честитајући запосленима, директор је рекао да је компанија у претходном четворогодишњем периоду, колико дуго је он на њеном челу, четири пута повећало своју тржишну вредност, за око 180 милиона евра увећало књиговодствену вредност и, што је нарочито важно, није зауставила свој развој и напредак, као и тржишну позицију лидера не само у Србији, већ и у регионалним размерама. – Србијагас је данас у стању да испоручи све потребне количине гаса сваком потрошачу, па и онима који нам тај гас не плате, додао је он.

Да предузеће, и поред проблема, не зауставља своје инвестиционе активности, доказ су бројни потписани уговори о гасификацији, као и отварања радова и у овом кварталу. Поменимо само неке: почетак радова у Белој Цркви, Пожаревцу, Опову, пуштање у рад нових гасоводних објеката у Тополи,

Лозници, потписивање уговора о гасификацији београдских градских општина Земун, Гроцка итд.

Директор „Србијагаса“ имао је у овом периоду изузетно значајне сусрете, који ће крупним словима остати забележени у архивама компаније. Почетком новембра сусрео се са патријархом московским и целе Русије Кирилом. Једна од главних тема током овог разговора била је реализација пројекта „Јужни ток“, а део разговора односио се и на велику подршку Руске православне цркве и руске државе Србији и српском народу на Косову и Метохији.

О „Јужном току“ и евентуалном партнерству на изградњи тог гасовода кроз Србију било је речи и приликом сусрета директора Бајатовића са немачким амбасадором у Србији Хајнцом Вилхелмом, као и у Подгорици, где се генерални директор ЈП „Србијагас“ 9. новембра састао са председником Демократске партије социјалиста у Црној Гори Милом Ђукановићем, којем је истог дана поверен мандат за састав нове црногорске владе. Изгледа за будућу сарадњу на пољу енергетике, посебно у области течног нафтног гаса, били су такође теме на дневном реду тог састанка.

Компанија „Србијагас“ није занемарила ни своје сајамске активности, с обзиром на то да је ово уобичајени период важних манифестација у нашој земљи у области енергетике. Тако је и ове године запажено учешће државног гасног предузећа на Сајму енергетике у Београду као и на Данима енергетике и Дунавском бизнис форуму у Новом Саду. На основу свега изнетог може се закључити да је иза нас инвестиционо, пословно и развојно још један активан и садржајан период, у којем је компанија „Србијагас“ осигурала свој пут у будућност. Крупан искорак, у смислу отпочања великог пројекта „Јужни ток“ на територији Србије, већ почетком 2013. године учиниће тај пут још извесни.

Партнерство са Природом
трајна је ИНВЕСТИЦИЈА

Снага
природе

Редакција Билтена:

Главни и одговорни уредник:

проф. др. Слободан Соколовић

Извршни уредник:

Душан Даковић.

Новинар, стручни сарадник:

Владимир Спасић.

Дизајн и прелом:

Мсц. Владимир Делић

e-mail: nnkspres@wpcserbi.rs
www.wpcserbia.rs